

SİYASET BİLİMİ

KISA ÖZET

SİY201U

1. Ünite – Siyaset ve Siyaset Bilimi

SİYASET

Siyaset ve Politika Kavramları: Yunan düşünürlerinden Aristoteles (öl. M.Ö. 322) şehir devletleri, anayasaları, örgütlenmeleri ve siyasal rejimleri incelediği *Politika* adlı kitabında aile, köy ve şehir (polis/devlet) birliklerini doğal topluluklar olarak görmekte ve polis/devlet'in aile ve bireylere göre önceliği bulunduğunu çünkü bütünü parçalardan önce geldiğini söylemektedir. İnsanın "siyasal bir hayvan (zoon politikon)" olduğunu söyleyen Aristoteles'e göre polis/devlet'in temel amacı "iyi yaşama"dır ve toplulukların en üstünü ve hepsini kapsayan olan "her devlet iyi bir amaçla kurulmuş bir topluluk"tur. "En yüksek iyiyi" polis amaç edinmekte ve bu topluluk türüne de *politik* denmektedir. Bu durumda politika, toplulukların en üstünü ve diğerlerini kapsayan devletin temel amacı olan iyi yaşamayı temin etmek için gösterilen faaliyetler olmaktadır. Aristoteles'in politikayı, "en yüksek iyiyi" ve "iyi yaşama"yı amaçlayan devlete ilişkin tüm faaliyetler, devlet yönetimi ve yurttaşlığa ilişkin işler şeklinde tanımlaması kendisinden sonra gelen düşünürler ve devlet adamları tarafından da benimsenmiş ve günümüze kadar genellikle bu anlamda kullanılmıştır.

Siyasetin Farklı Anlamları: Uzunca bir süre, Aristoteles'in siyaset kavramına atfettiği anlam kendisinden sonra gelen düşünürler ve devlet adamlarınca benimsenmiş olsa da, siyaset biliminin bağımsız bir disiplin hâline gelişi ile birlikte kavramın farklı anlamlara gelecek biçimde kullanılmaya başlandığını görürüz.

Devlet Yönetimine İlişkin Faaliyetler Anlamında Siyaset

Politika, XIII. yüzyıldan itibaren Batı dillerinin sözlüklerine girmiş ve devlet yönetimi anlamında kullanılmıştır. 20. yüzyılda kaleme alınan bazı Siyaset Bilimi kitaplarında da *politikanın* Aristoteles gibi "iyi yaşamayı" temine yönelik devlet yönetimi ile ilgili işler anlamında kullanıldığı gözlenmektedir.

İktidar Mücadelesi Anlamında Siyaset

Siyaset Bilimi'nin henüz bağımsız bir disiplin olarak gelişmediği ve siyasi konuların daha çok kamu ve anayasa hukuku arasında yer aldığı dönemlerde siyaset veya politikanın devlet yönetimi, devlet yönetimine ilişkin faaliyetlerin tümü, devletin diğer devletlerle ilişkileri ve vatandaşlığa ilişkin işler anlamında kullanıldığını söyleyebiliriz. Böyle bir anlayışta en büyük örgütlü insan topluluğu olan devletin ortak çıkarlar doğrultusunda yönetilmesi, bu yönde kararlar alma yetkisinin kullanılması siyaset kavramı çerçevesinde düşünülmüştür. Yalnız ortak çıkarlar konusunda bir toplumun bütün üyelerinin ittifak etmesini, alınacak kararların herkes tarafından benimsenmesini beklemek mümkün değildir. Çünkü bir toplum, ne kadar homojen olursa olsun, beklentileri ve çıkarları birbirinden farklı kesimlerden meydana gelmektedir. Toplumsal gerçeklik alanındaki farklılıkların varlığı bireyler ve toplum kesimleri arasında bir çatışmaya ve iktidar ilişkisine yol açmaktadır.

Değerlerin Otorite Yoluyla Dağıtılması Anlamında Siyaset

Siyaseti bir süreç olarak değerlendiren *D. Easton*, siyaseti "maddi ve manevi değerlerin otoriteye dayalı olarak dağıtılması süreci" şeklinde tanımlamıştır. Toplumsal hayatta bir dizi ortak maddi ve manevi değer oluşmakta ve bunlar bir biçimde bölüşülmektedir. Aslında hayatın her düzeyinde devamlı yeni değerlerin yaratılması ve bunların belli şekillerde bölüşülmesi söz konusudur. Ailede, şirkette, okulda, şehirde, devlette sürekli yeni değerler yaratılıyor ve yaratılan bu değerler belli şekillerde bölüştürülüyor. Hem değerlerin nasıl yaratılacağı hem de yaratılan değerlerin nasıl bölüştürüleceği önemli bir sorundur.

SİYASET BİLİMİ'NİN SERÜVENİ

Siyaset Bilimi'nin yirminci yüzyılda bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasından önce pek çok düşünürün önemli katkıları olmuştur. Eski Yunan düşünürlerinden çağdaş isimlere kadar siyaset

üzerinde eserler veren ve farklı şekillerde siyaset olgusunu ele alan kişilerin geriye bıraktıkları zengin bir siyaset literatürü bulunmaktadır.

Eski Yunan Düşünürlerinde Siyaset: Eski Yunan düşünürlerinden Platon (öl. M.Ö. 347), iyi ve erdemli bir devletin nasıl olacağı, kimlerin yöneteceği gibi konularda ideal düşüncelerini *Devlet* adındaki kitabında ortaya koymuştur. “İdeal devlet nasıl olmalıdır?” sorusuyla ilgilenen ve olması gerekenle ilgili düşüncelerini dile getiren Platon, devletin bilge krallar tarafından yönetilmesini veya filozofların kral olmasını savunmuştur. Platon’a göre Devlet; iktidarı kullanan idareciler, savaşçılar ve üretimi gerçekleştiren çiftçiler ve halk sınıflarından oluşmaktadır. “Ahenkli” bir Devletin olması için bu sınıfların kendilerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir, halkın (demos) görevi idarecilerle savaşçıların ihtiyaç duyduğu üretimi gerçekleştirmektir.

Modern Dönemde Siyaset

Ortaçağ boyunca dinin etkisi altında kalan siyaset düşüncesinde 16. yüzyılın başında yaşayan Floransalı devlet adamı ve tarihçi N. Machiavelli (öl. 1528) İtalya’daki prenslikleri ele aldığı meşhur kitabı *Prens* ile yeni bir çığır açmıştır. Machiavelli yaşadığı dönemdeki olaylar ve olgulardan hareketle siyaset konusundaki idealist ve ahlakçı çizgiyi terk ederek siyaseti gerçekçi zemine oturtmuştur. Kitabında prenslerin (hükümdarların) iktidarı ele geçirmelerini, elde tutmalarını ve diğerleriyle ilişkilerini anlatırken gözlemlere ve tarihî tecrübelerle yer verip siyasetin insanlara boyun eğdirme niteliğine dikkat çekmiştir. Prenslerin davranışlarını tartışırken ahlaka değil iktidarı ele geçirme ve muhafaza etme amacına hizmet edecek gerçeklere dikkat çekmiştir. O, biri yasalara uyararak diğeri zora başvurarak yürütülen mücadele olmak üzere iki tür mücadele olduğunu belirtmiş ve birincisi yetmediğinde ikincisine başvurmanın gerekliliğini anlatmıştır.

Machiavelli siyasi davranışları “iyi”, “kötü” gibi ahlaki kavramlarla değil kendi gerçeklikleri temelinde ele almıştır. Onun düşüncesinde amacın gerçekleştirilmesi için her türlü eylemin meşru olduğu anlayışı egemendir. Siyasetin diğer toplumsal faaliyetlerden ayrı bir mantığı ve işleyişi olduğunu fark eden Machiavelli siyaseti ahlaktan ve dinden bağımsızlaştırmakla kendisinden sonra gelenleri etkilemiştir. Bu anlayış Makyavelizm şeklinde ifade edilmiş ve çoğu kez amaca varmak için hiçbir kural, ilke ve değer tanımama şeklinde anlaşılmıştır. Oysaki Machiavelli siyasetin kişi ve dinî ahlaktan ayrı bir mantığı, işleyişi ve kuralları olduğunu savunmuştur.

19. Yüzyılda Siyaset

19. yüzyıl çağdaş toplum bilimlerin doğduğu ve bağımsız birer disiplin olarak kurumlaştıkları, toplumsal ilişkilerde radikal dönüşümlerin yaşandığı bir asır olmuştur. Üretim ilişkilerindeki değişiklikler, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ve yeni toplumsal hareketler geleneksel toplum yapısında ve nispeten statik ilişkilerde büyük dönüşümlere sebep olmuştur. Modern dünyaya ait bir girişim olarak ortaya çıkan toplumsal bilimler, yaşanan gerçeklik hakkında bir biçimde ampirik olarak doğrulanan sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasına dayanmışlardır. Her zaman her yerde doğru olan doğanın evrensel yasalarını aramak şeklinde tanımlanan bilim anlayışı toplumsal dünyadaki nesnelere için de söz konusu edilmeye başlanmıştır.

Başlangıçta aralarında fazla bir farklılık bulunmayan bilim ve felsefe dünyevi gerçeği araştırıyorlardı. Ancak deneysel, ampirik çalışmalar bilimin vizyonunda merkezi yer edindikçe felsefe ile bilim arasındaki ayırım giderek derinleşmiştir. Bu gelişmede toplumsal bilimlerin değişik disiplinleri “gerçeklik” hakkındaki ampirik bulgulara dayalı “nesnel” bilgi elde edilmesini sağlamak için harcanan genel çabaların bir parçası olarak doğdular. 19. yüzyılda İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri’nde toplanmış olan araştırmacıların üniversitelerde yoğunlaşan toplumsal gerçeklikle ilgili çalışmalardan özellikle sosyoloji ve iktisat bilimleri öne geçtiğinden Aristoteles’ten beri Siyaset Bilimi’nin diğer toplumsal bilimlere üstünlüğü kanaati son bulmuştur.

İslam Dünyası ve Siyaset Bilimi: Siyaset Bilimi'nin gelişiminde İslam medeniyetinin önemli temsilcileri olan pek çok Müslüman düşünürün, filozofun ve bilginin katkısının olduğu belirtilmelidir. İslam düşünürlerinin siyaset olgusuna yaklaşımlarında temelde dinin evren ve toplum anlayışı belirleyici olmuş ve siyasetin de ahlaki eylemler alanı olarak değerlendirilmesi çabası öne çıkmıştır. Bundan dolayıdır ki bilimlerin sınıflandırılmasında Siyaset Bilimi, bireylerin iradeleriyle yaptıkları eylemleri, ahlaki ve siyasi davranışları inceleyen hukuk ve kelam ilimleriyle birlikte aynı kategoride yer almıştır. Meşhur düşünür Farabî (öl. 950) *İhsa'ül-Ulûm* (İlimlerin Sayımı) adlı eserinde doğal ihtiyaçların zorlamasıyla bir şehir (medine, devlet) kuran insanların irade ile yaptıkları işleri (e'fal) ve hareketleri (sünen) ele alan bilime *Medeni ilim* demektedir ve siyasete ilişkin davranışların incelenmesini ele alacak Siyaset Bilimi'ni bu kategoride düşünmektedir.

Siyasetnameler ve Layihalar: İslam düşünürleri anayasa, idare, maliye ve ceza hukuku, yöneten-yönetilen ilişkileri ile siyasal iktidara ilişkin düşüncelerini genellikle fıkıh kitaplarının muhtelif bölümlerinde dile getirmişlerse de bunları bir arada ele aldıkları eserler de yazmışlardır. 9. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazanan bu tür eserler *siyaset-nâme* ve *nasihatnâme* adıyla anılmışlardır. Siyasetnameler, hükümdarlar için kaleme alınmış eserler olup hükümdarlara yönetimde izleyecekleri politikalar ve ahlaki ilkeler konusunda tavsiyelerde bulunulur. Ahlak ilkelerine uymayan kötü yönetimin zararlı sonuçlarına dikkat çekilmeye çalışılır. Bu niteliklerle siyasetnameler hem bir siyaset hem de bir ahlak kitabı olarak kabul edilebilir.

Farabî: Farabî'nin *El-Medinetü'l-Fâzıla* (Çeviren: Nafiz Danışman, İstanbul, MEB Yayınları, 1990) adlı klasik eseri, temelde bir siyaset kitabıdır. Farabî, belli bir amaç ile bir şehirde toplanmış kimselerin meydana getirdiği topluluk anlamında kullandığı "medine"nin "faziletli bir şehir" olarak kurulabilmesi için gerekli şartlara değinmekte ve kendisinden etkilendiği Platon gibi "ideal devlet" in yaratılabilmesi için gerekli olan hususlara dikkat çekmektedir. Farabî muhtelif insanların bir araya gelmelerinden topluluk oluştuğunu, bunların "kâmil" veya "eksik" topluluklar olduklarını, kâmil olanların büyük, orta ve küçük olmak üzere üç kısma ayrıldıklarını belirtmektedir.

Mâverdî: Tanınmış hukukçulardan Mâverdî (öl. 1057), fıkıh kitaplarının muhtelif bölümlerinde yer alan anayasa, kamu hukuku ve siyasete ilişkin hükümleri bir araya toplayarak önemli bir çalışmaya imza atmıştır. *El-Ahkâmü's-Sultaniyye* adlı kitabında devlet yönetimine ilişkin teorik görüşlere yer veren Mâverdî *Nasihâtü'l-Mulûk*'unda hem devlet örgütünün genel yapısını kurumlarını ve bunların işleyişini ele alır hem de bu yapının sağlıklı işleyebilmesi için hükümdara çeşitli öğütler, nasihatler ve tavsiyelerde bulunur.

Nizamülmülk: Genellikle hükümdarların isteği üzerine yazılan ve kendilerine sunulan siyasetnamelerin en tanınmış olanlarından biri Nizamülmülk'ün (öl. 1092) eseridir. Nizamülmülk'ün *Siyasetname*'si Selçuklu Sultanı Melikşah'ın tavsiyesi üzerine kaleme alınmıştır. Eserde nasihatlerin yanında devrin olaylarına, Selçuklu Devleti'nin işleyişine, aksaklıklar ve alınması gereken tedbirlere, kurumlara işlerlik kazandırmak için yapılması gereken düzenlemelere de yer verilmiştir. Nizamülmülk'ün dinî değerler konusunda fazla titiz davranmadığı söylenebilir. Zira kitabın Otuzuncu Faslı "Şarap Meclisinin Kurulması ve Şartları"na ayrılmıştır.

İbn Teymiye: İslam siyaset teorisinin en özgün isimlerinden olan İbn Teymiye (öl. 1328), siyaset ve devlet yönetimiyle ilgili *el-Hisbe* ile *es-Siyasetu's-fieriyye* adlı eserleriyle öne çıkmıştır. *El-Hisbe*'de bireyin ekonomik faaliyetleri ve devletin buna müdahalesini ele almıştır. *Es-Siyasetu's-fieriyye* ise genel olarak anayasa ve kamu hukukunun bir özeti niteliğindedir. Bu eserde anayasa, idare, maliye hukuku gibi siyasal iktidarı ilgilendiren konulara yer verilmiştir. Ayrıca kitap hukukî hükümleri ortaya koymanın yanında hükümdarlara ve devlet görevlilerine nasihat vermekte olduğundan yol gösterici, öğüt verici bir ahlak ve nasihat kitabı olarak da değerlendirilebilir.

İbn Haldun: Cemil Meriç'in "Orta Çağ'ın karanlık gecesinde muhteşem ve münzevi bir yıldız; ne öncüsü var, ne devamcısı" olarak takdim ettiği İbn Haldun (öl. 1408) XIV. yüzyılda Kuzey Afrika'da yaşamış ve çeşitli devletlerde görev almış bir devlet adamı, tarihçi, tarih felsefecisi, hukukçu, ilahiyatçı, düşünür, sosyal bilimci, kültür tarihçisi, siyaset teorisyeni, eğitimci gibi çok geniş bir yelpazede değerlendirilen önemli bir isimdir.

SIYASET BİLİMİ'NİN KONUSU, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE TEKNİKLERİ

20. yüzyılın ikinci yarısında davranışçı ekolün de katkısıyla Siyaset Bilimi bağımsız bir disiplin olarak gelişmiştir. 1945'lere gelene kadar siyasal faaliyet, olay ve olgular özellikle hukuk bilimleri, tarih ve sosyoloji gibi farklı bilim dallarının konuları arasında yer almaktaydı. Bu bakımdan siyasete ilişkin konular hukuk, sosyoloji ve tarih bilimlerinin kapsamları arasında dağılmış hâlde bulunuyordu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomik ve stratejik alanda bir numaralı dünya gücü olarak etkili olması, Üçüncü Dünya'nın uluslararası sahneye çıkması ve üniversitelerin nitel ve nicel olarak yaygınlaşmaları toplumsal bilimlerin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır.

Siyaset Bilimi'nin Konusu: Klasik Siyaset Bilimi inceleme alanı olarak devleti kendisine konu alıyor ve devletle kendini sınırlandırıyor. Bu yaklaşımda devletin kuruluşu, temel işlevleri, amaçları, kurumları, vatandaşla ilişkileri gibi konular inceleniyordu. Bu bakımdan Siyaset Bilimi bir bakıma bir *devlet bilimi* olarak anlaşılıyordu. Bu anlayışın kökleri Aristoteles'e kadar geriye gitmektedir. Siyaset Bilimi'nin temel inceleme konusunun devlet olduğunda ısrarlı olanlar hâlâ bulunmakla birlikte genel eğilim bu değildir. Devlet Siyaset Bilimi'nin konuları arasında yer almakta ancak onunla sınırlı bulunmamaktadır. Siyasetin iktidar mücadelesi olarak tanımlanması ve toplumsal güçlerin de bu çerçeveye dâhil edilmesiyle Siyaset Bilimi'nin alanı da birden genişlemiş oldu. Siyaset Bilimi'nin bir iktidar bilimi olarak gelişmesi onu devletin yanı sıra toplumsal iktidar alanlarına da yöneltmiştir. Siyasal nitelikteki güç, etki ve otoritenin söz konusu olduğu devlet dışındaki iktidar alanları da Siyaset Bilimi'nin kapsamına dâhil edilmiştir.

Siyaset Bilimi'nin Kapsamı

Siyaset Bilimi'nin kapsamı, UNESCO'nun 1948 yılında Paris'te düzenlediği bir toplantı da dört temel konu ile sınırlandırılmıştır:

I. Siyaset Teorisi

- A. Siyaset teorisi
- B. Siyasal düşünceler tarihi

II. Siyasal Kurumlar

- A. Anayasa
- B. Merkezi hükümet
- C. Bölgesel ve yerel yönetimler
- D. Kamu yönetimi/idare
- E. Devletin ekonomik ve toplumsal görevleri
- F. Karşılaştırmalı siyasal kurumlar

III. Siyasal Güçler. Toplumsal Katmanlar

- A. Siyasal partiler
- B. Siyasal birlikler ve dernekler
- C. Vatandaşların devlet ve hükümet yönetimine katılımı (Seçimler ve seçim sistemleri)
- D. Kamuoyu

IV. Uluslararası İlişkiler

- A. Uluslararası siyaset
- B. Uluslararası örgütlenme ve kurumlar
- C. Uluslararası hukuk

SİYASET BİLİMİ

UNESCO'nun bu düzenlemesiyle kapsamı belirlenmiş olan Siyaset Bilimi hem bağımsız bir disiplin olarak gelişmiş hem de uluslararası kabul gören bir içeriğe kavuşmuştur. Daha çok ampirik bir sınıflandırma görüntüsü veren bu tablo, ülkemizde ve dünyada genel kabul görmüştür. Bu tabloda öne çıkan ana konular siyaset teorisi, siyasal kurumlar, siyasal güçler ve uluslararası ilişkilerdir.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/siyaset-bilimi-ady212u?search=S%C4%B0Y201U>